

Slouenski dom

Štev. 105

U Ljubljani, 8. maja 1936

Leto 1.

Prva posledica italijanske zmage bodo sklepi velikega fašistovskega sveta

Italija postane jutri cesarstvo?

Rim, 8. maja. AA. Havas poroča: Proglas Mussolinija se pričakuje v noči od sobote na nedeljo. Proglas bo namenjen vsemu italijanskemu narodu, in njem bo objavljena nova ustava Vzhodne Afrike. Ta ustava bo na čelo abesinske uprave postavila pravno osebnost namesto vojaške in bo proglašila obenem aneksijo Abesinije. Ker bo ta aneksija spremenila meje Italije, se mora po prej sestati veliki fašistični svet, ki je naslednik prejšnjega senata in ki odloča o vseh spremembah italijanskih meja. Kraljevina Italija je postala sedaj italijansko cesarstvo in italijanski kralj si bo privzel naslov cesarja in to vprašanje bo predloženo velikemu fašističnemu svetu, ki tudi razpravlja v gotovih primerih o prerogativih krov. Zaradi tega lahko veliki fašistični svet da kralju naslov cesarja. Drugi krogi pa pravijo, da je ta možnost samo še hipoteza.

Pariz, 8. maja. AA. DNB poroča: Sinočnji *«Tempo»* piše, da hoče Mussolini do skrajnosti izrabiti svojo zmago in da bo svoje uspehe branil tudi z orožjem proti vsakomur, kdo bi hotel stavljati v dvom njegovo voljo.

Rim, 8. maja. AA. Iz dobro poučenih krovov prihajo vesti, da pričakujejo za jutri, ko bo Mussolini razglasil 300.000 rimskim prebivalcem sklepe s sejo velikega fašistovskega sveta, proglašitev priključitve Abesinije k Italiji. Mussolini hoče Evropo in svet postaviti pred gotovo dejstvo. S tem bi Abesinija postala sestavni del italijanske države, se preden pride do kakih pogajanj in preden utegne ZN izreči kako svoje mnenje. Tej razglasitvi bodo morale prisostvovati vse fašistovske organizacije. Mussolini bo govoril okrog 23.

Listi pišejo, da italijanska javnost zaradi zmag italijanske vojske v Vzhodni Africi ne posveča nobene pozornosti mnjenju tujih državnikov in tujih parlamentov.

Iz Adis Abebe

Addis Abeba, 8. maja. AA. Maršal Badoglio je poleg civilnega guvernerja za abesinsko prestolnico

imenoval tudi vojaškega upravitelja mesta. Novi vojaški guverner Addis Abebe je general Garibaldi, ki je takoj prevzel svoje delo in začel organizirati vojaško varnost mesta.

V zvezi s poročilom, da so italijanske čete zasedle železniško postajo v Addis Abebi (ki je kakor vsa proga iz Addis Abebe v Džibuti last nekega francoskega podjetja), izjavljajo, da gre po vsej priliki za varstvo postajnega poslopnega, ki je bilo zadnje dni opetovanje izpostavljen napadom s strani roparjev. Zato ne more biti govora o prevzemu postaje, kaj šele celotne železniške proge s strani italijanskih vojaških oblastev. Do izpremembre lastnine bi moglo priti po mnenju francoskih političnih krovov le na podlagi posebne pogodbe z do sedanjimi lastniki. Obenem bi se moralna francoska vlada odreči nekaterim pravicam, ki si jih je bila pridobila v Abesini.

London, 7. maja. AA. Reuter poroča iz Addis Abebe, da je maršal Badoglio sporočil diplomatskemu zboru v Addis Abebi, da pristane na to, da ostanejo tuja poslanstva še nadalje v Addis Abebi. V brzovojki, ki jo je poslal zunanjemu ministrstvu v London, pravi britanski poslanik, akreditiran pri vtiči abesinskih vlad, da bo za zdaj ostal na svojem mestu v vsakem primeru, tudi tedaj, če bi druga poslanstva zapustila prestolnico. Zato mislijo, da bo britanski poslanik ostal v Addis Abebi.

Italijanske vojaške in civilne oblasti že uradujejo v Addis Abebi. Prebivalstvo kaže do novih oblasti zaupanja. Maršal Badoglio je odredil, naj italijanske čete prevzamejo varstvo železniške proge iz Addis Abebe do meje francoske Somalije. Zelezniki promet je obnovljen.

Siloviti boji na južni fronti

Mogadisio, 8. maja. AA. Čete generala Grazianijsa so v silovitih bojih uničile in razpršile vojsko rasa Našibuba in Lehib paše. Boji so se vršili pri Gigiana Gobo in Sasabanehu. General Graziani si na vse načine prizadeva, da bi osvojil Džidžiko in Harrar. Po zlomu Nasibujeve armade bi se bilo to

morda že posrečilo, toda motorna vozila niso mogla zaradi razmeđenih cest prodričati. Med Gorahjem in Dagaburijem so do 5. maja pionirske čete zgradile 16 novih mostov. Kljub temu pa se je posrečilo, da so italijanske čete ukorakale v Džidžiko tisto uro, ko je Mussolini naznani osvojitev Addis Abebe. Boji na južni fronti še niso končani, ker se morajo italijanske čete boriti z večimi oddelki abesinskih vojakov, ki nudijo tukaj vse drugačen odpor, kakor na severu. Italijani so zadnje dni zavzeli precejšen vojni plen. Med drugim tudi več tovornih avtomobilov, topov in strojnic, poleg velikih živilskih zalog.

100.000 žena manifestira

Rim, 8. maja. Včeraj se je pred palajo Venezia zbrala ogromna množica okoli 100.000 žena, vodov padlih v vojni in v fašistični revoluciji in mladih fašističnih deklev, ki so dolgo vzlikale Mussoliniju, ki je prišel na balkon in rekel med drugim: fašistična Italija, ki je bila oblegana od 52 držav, vam je poverila težko nalogo, da je vsaka družina od svoje strani morala organizirati odpor proti sankejam. Ve ste sijajno vrstile svojo nalogo. Domovina vam izraža svojo hvaležnost in vam pravi, da bo vaš zgled zapisan na straneh italijanske zgodovine.

Angleži za razdelitev Abesinije

London, 8. maja. AA. »News Chronicle« piše, da se bo večina vlade izjavila za to, da naj se izvrši razdelitev Abesinije, in to na podlagi pogodbe, ki je bila sklenjena med Italijo, Anglijo in Francijo v letu 1906. Mussolinijeva izjava, da Italija danes ne bo več upoštevala pogodbe iz leta 1906, ker je Abesinijo že zavzela, je izjavila v Franciji večje presečenje nego v Londonu. Eden ne bo odpotoval v Zenevo z nobenimi drugimi navodili in ne bo v Zenevi nič drugega delal, nego to, kar bodo hotele druge države. Velika važnost se zato predpisuje sestanku držav tako zvanih neutralnih članic DN. Ta sestanek se bo v Zenevi vršil v soboto 9. maja.

se lahko, mirno predamo delu za dvig naše države v notranjosti.

Atene, 8. maja. AA. Tukajšnje časopisje se še vedno obširno bavi s sklepi belgrajskih konferenc. List »Elevatora Gnomi« pravi, da se je zraven Balkanskega sporazuma podpisal tajni protokol, po katerem se vse države Balkanskega sporazuma zavezajo, da bodo podpirale neutralnost Grčije za primer, da bi bil mir ogrožen v Balkan napaden od zunaj. Slično poročilo ima tudi list »Ethnos«, ki dodaja, da je pogodba, ki se je sklenila v Belgradu tako politična, kakor pa tudi diplomatske narave, da pa Grčija ni prevzela nobene slične obvezne do drugih držav.

Neguš ni mogel menjati svojih tolarjev

Pobegli cesar potuje

London, 8. maja. Križarka »Underprise«, na kateri se nahaja neguš s svojim spremstvom, je danes dopoldne prispela v Suez. Ko se je ladja ustavila, ni smel nihče na palubo. Neguš bo nadaljeval vožnjo do Haife, od ondor se bo na peljal v Jeruzalem. Kakor se doznavata, ni za njegov prihod v načrtu nikak srečan sprejem. Britanski visoki komisar se ta čas mudi na inspekcijskem potovanju in tako tudi on ne bo mogel prisostvovati sprejetju abesinskoga cesarja.

Port-Said, 8. maja. Včeraj ob 16 je semkaj spela ladja »Underprise«, s katero se vozi abesinski cesar Haile Selasi. Ladja je naglo nadaljevala vožnjo. Oblastva so sporočila, da cesar vse do prihoda v Jeruzalem ne bo sprejet nobenega novinarja. Mnogočestveni časnikarji, ki so se bili z letali pripeljali v Port-Said, niso smeli niti v bližino ladje. Zastopnik abesinske vlade misli, da bo neguš postal v Palestini le nekaj dni, nato bo pa putal svojo družino na varnem.

Nesodobnosti Ljubljane

Kiosk pred franciškansko cerkvijo, morda potreben, a nesodoben.

Komunistični socialni program: Milijardo frankov za šport

Pariz, 8. maja. Narodni poslanec Thorez, glavni tajnik komunistične stranke, je razložil izvajajujoči program Ljudske fronte. Komunistični poslanec je izjavil, da bo komunistični poslanski klub predložil parlamentu načrt zakona o izrednem in pospešenem obdavljanju velikih poslosov. To obdavljanje bo omogočilo uravnoteženje proračuna in stalnost franka. Komunistična stranka bo tudi zahtevala, da se izglasuje načrt velikih del in da se v zvezi s tem uredi tudi delovna plača in uvede 40 urni delovni čas v tednu. Odstraniti se morajo tudi krivice, ki so bile uvedene z dekretem. Stranka bo tudi predlagala zakone za zaščito mladine in zahtevala, da se podpirajo družine z velikim številom otrok. Uvedla bo tudi ostro borbo proti propagandu rojstev. Končno pa bo poslanski klub predložil parlamentu načrt zakona, s katerim se naj dovoli ena milijarda frankov za reorganizacijo francoskega športa. Zaščititi se morajo poljedelec in komunistični klub bo predlagal, da naj se ustanovi anketni odbor, ki bo proučeval, odkod veliko bogastvo nekaterih magnatov. (Morda bo bogastvo nekaterih voditeljev Ljudske fronte, karor Blum. — Op. ur.)

Odlikanje za zmago

Rim, 8. maja. Italijanski kralj je danes izročil predsedniku Mussoliniju lento reda sajškega doma za vojaške zasluge. Dekret o odlikovanju ima tole motivacijo: kot minister za oboroženo silo je pripravil, vodil in zmagoval končal največjo kolonjsko vojno, ki jo pomni zgodovina, vojno, ki je je predsednik kraljevske vlade hotel in resil v korist življenja, ugleda in veličine fašistične domovine.

Kitajski študentje-vojaki

Peiping, 8. maja. Politični svet pokrajine Ho-pej je prepovedal nadaljnji vojaški pouk vsečuljških študentov. Odkar je japonska vojska prišla v Mandžurijo, se mladina stalno uri v vojaških vajah, zlasti na severnem Kitajskem. Vsi vojaški instruktorji v Peipingu so dobili nalog, da takoj odidejo iz mesta.

Rešeni Eskimi

Rim, 8. maja. Iz Murnianska poročajo, da so letalci, ki so šli iskat in reševat v ledenu morju izgubljene eskimski lovec, našli vse Eskime in jih odpeljali v Čikigur. Vsi rešeni Eskimi so od mraza zboleli in se je batil, da mnogi ne bodo ostali pri življenu.

Nov letalski rekord

Capetown, 7. maja. Znana letalka Emy Molysen-Johnson je tu pristala ob 16.31 s svojim letalo min takoj zboljšala rekord za polet iz Londona z rtica Dobre nade za skoraj 12 ur.

30.000.000 ljudi pri paradi

Rim, 7. maja. Po podatkih, ki jih je dobil notranje ministrstvo in tajništvo fašistične stranke, je bilo 5. maja zbranih na zbirališčih v vseh mestih Italije 30 milijonov ljudi.

Dva nasprotnika

Rim, 7. maja. Predsednik vlade Mussolini je sprejel znanega pisatelja Giovannija Papinija, ki je bil znan kot nasprotnik fašizma in ki mu je ob tej priliki povedal, da bo v kratkem izdal zgodovino italijanske kujčevnosti. Prvo poglavje, ki govorja o drugem in tretjem stoletju, bo kmalu izšlo.

Angleščina v nemških šolah

Berlin, 8. maja. Nemški prosvetni minister je razglasil, da bo v začetku šolskega leta 1936 na vseh nemških srednjih šolah uvedena angleščina kot prvi tuji jezik nemškega srednješolskega pouka.

Vesti iz Belgrada

Belgrad, 8. maja. Sinoči sta odšla v Basel guverner Narodne banke dr. Milan Radosavljevič in generalni ravnatelj Milan Protič. Tam se bosta mudila nekaj dni.

Belgrad, 8. maja. AA. Konferenca med romunskim prometnim ministrom Franasovicijem in našim prometnim ministrom dr. Spahom je bila sklicana zaradi rešitve vprašanja zgraditve mostu preko Donave, je zaradi bolezni romunskega ministra odložena na poznejši čas.

Umetniška razstava

Belgrad, 8. maja. AA. V prostorih umetniškega paviljona »Cvijeta Zuzorić« se bo v nedeljo odprt 8. pomladanska razstava jugoslovenskih umetnikov, na kateri bodo razstavili svoja dela tudi slovenski umetniki: Nande in Drago Vidmar, Fran Zupan, Božidar Jakac, Rihard Jakopič, Matija Jama, France in Tone Kralj, Maksim Sedej, Josip Tavčar, Ivan Čargo ter kiparji Lojze Dolinar, Tine Kos in oba brata Kralja.

Amerika prizna aneksijo?

Newyork, 8. maja. AA. Stefan poroča: Včerajšnji *«Newyork Times»* piše o možnosti, da bo Italija v najkrajšem času anekirala Abesinijo. Veliki dnevnik meni, da bo ameriško vlado na to reagirala na ta način, da bo ameriško poslanstvo v Addis Abebi spremenila v generalni konzulat. V članku se nato piše, da politični krogi menijo, da je vojna dejansko zaključena in da je zato treba pričakovati čimprejšnjo ukinitve prepovedi izvoza orožja v Italijo.

Sklipi Male Zveze

Za mir in sodelovanje z vsemi

Belgrad, 7. maja. Stalni svet Male antante je končal dela belgrajskega zasedanja nočjo ob 19.30. Predsednik vlade in zunanj minister dr. Milan Stojadinović je kot predsednik stalnega sveta v načnosti zunanjih ministrov gg. Titulesca in Krofta prečital poročevalcem listov uradni komunikate, ki pravi med drugim:

1. 16 let si države Male antante prizadevajo, da branijo s požrtvovalnostjo v okviru Društva narodov mir in spoštovanje do mednarodnih obveznosti ter skušajo dosegči v Evropi miroljubno sodelovanje med narodi v duhu medsebojnega razumevanja.

2. Žeče ohraniti mir, največjo blaginjo vseh narodov, so se z največjo energijo upreli vsemu, kar bi bilo moglo skliti sedanj red v osrednjem Evropi. Zato so zmerom podpirale politiko zahodnih držav, ki je podpirala neodvisnost Avstrije; zato se upirajo izprenembni meja z revizionizmom, kakor tudi povratak na prestol dinastije, katere navzočnost bi neizogibno povzročila najtežji spor v podonavini kotih.

3. Svečano izjavljamo danes v posebnem težavnem trenutku za evropsko politiko, da nimajo države Male antante nobenega vzroka, karkoli izprenembni to politiko, ki se jo vršile v duhu polpolna neomajstvenstva in trdnosti.

4. Iz tega razloga izjavljajo s prav posebnim poudarkom, da jih življenski interesi in razumevanje zgodovinskih nujnosti od včeraj, danes in jutri silijo, da ostanejo za zmerom neločljivo združene druga z drugo.

5. Iz teh razlogov tudi podčrtavajo dejstvo popolne enotnosti vse svoje mednarodne politike. Narej gre za njihovo stališče do DN, do neodvisnosti Avstrije ali do povratka habsburške dinastije, do spoštovanja meja in določil mirovnih pogodb, v kolikor se tičejo vojaških obveznosti, in na splošno do spoštovanja mednarodnih pogodb sploh; naj gre za njihovo razmerje do Francije in Anglije, do Italije in Nemčije, Madarske, Bolgarije, Avstrije ali Poljske, do držav Balkanske zveze ali Sovjetske Unije njihova politika ostane popolnoma ista, temeljena na istih načelih, na istih čustvih in na istih skupnih interesih.

6. Države Male antante bodo nadaljevale politiko Društva narodov v največji zvestobi. One

so pristaš načela učinkovite kolektivne varnosti in so pripravljene sodelovati in v praksi učinkovito izvajati to načelo. Toda tako kakor so storile v preteklosti, bodo znale dati v bodočnosti z drugimi sredstvi prav tako moč in potrebno učinkovitost politiki svojih narodov.

7. Poudarjajo svoj življenski interes do spoštovanja saintgermaine, trianonske in neuillyske mirovne pogodbe. Zato izjavljajo trdno, da bodo v danem trenutku vse storili kar bo potrebno, da si pribore spoštovanje svojih pravic in svojih življenskih koristi. Zato si pridrže za bodočnost vso svobodo svoje akcije in vrh tega ugotovite enkrat za vselej, da ne bodo dale nikoli pristanci za ustanovitev izprenembne mednarodne ureditve, s katero so skupaj zvezane z drugimi podpisnicami, če do te izprenembne ne bi prišlo po razgovoru z njimi in če ne bi bila sklenjena in dogovorjena z njimi po načelih mednarodnega prava.

8. To stališče o spoštovanju do veljavnih pravil pa prav nič ne brani državam Male antante, da ne bi energetično zasledovalo poskusov za doseg gospodarskega sodelovanja med državami podnanske kotline, da bodo tako z dejanim podalečične dokaze svoje dobre volje, da pripomorejo k zdravemu sporazumu v tej stvari. Ze večkrat so poudarile svoj pristanek na načelo gospodarskega sodelovanja z rimskim blokom in z Nemčijo.

10. Države Male antante se zavedajo, da je mednarodni položaj resen. Kot države ustanoviteljice Društva narodov, so globoko privržene miru. Kot države, ki so se udeležile vojne leta 1914 do 1918, pa znajo ceniti blagor mitu in sporazuma med narodi. Toda, ker vidijo potrebo po ravni politični črti, ki vodi resnično do iskrenega in miroljubnega sodelovanja, so odločene skupaj in v enotnem nastopu in v globoki zvestobi ukrenuti vse potrebno, da obvarujejo mir in svojo narodno dedičino z vsemi sredstvi, ki so in bodo na razpolago njihovim prijateljskim in zaveznim narodom.

10. Gleda na važne razgovore o vseh vprašanjih, ki se bodo prav v kratkem vršili bodisi v Ženevi, bodisi po običajni diplomatski poti, bodo trije zunanj ministri ostali v stalnih stikih med seboj.

Največja korupcijska afera od obstoja naše države

Ze pred poldrugim letom so naše oblasti sprejemale različne prijave, da so razni državni uradniki sprejemali od uprave veleposestev kneza Turn-Taxisa, ki se nahajajo v Karlovci, velike vsote denarja kot podkupnino. Na podlagi teh prijav je ministrstvo notranjih zadev naročilo zagrebški policiji, naj zadevo preisči in pregleda tudi knjige imenovane uprave. Posebno je bila podvržena kontroli korespondencija nekaterih viših uradnikov te uprave, med drugimi tudi korespondencia bivšega upravitelja Turnovih veleposestev Rudolfa Bergana, ki je tedaj živel v Delnicah. S to kontrolo je policija ugotovila, da je celo Turnovo veleposestvo bilo prodano Delniški družbi za eksploatacijo gozdov v Velenjiju, ki se v okrajšavi imenuje »Adeš« in ki še danes obstaja v Belgradu. Knez Turn-Taxis, ki živi v inozemstvu, in katerega glavna uprava posestev je v Regensburgu, ima v Jugoslaviji ogromna posesteva, ki se nahajajo večinoma jugo-zapadno od Zagreba v Gorskem Kotorju, okrog Karlovca in Leknika in obsegajo 64.000 hektarjev. Leta 1919 je bilo celotno veleposestvo stavljeno pod državni sekvester, ker je Turn-Taxis tuj državljan.

Kako se znebiti sekvestra

To seveda ni šlo v račun grofu in je seveda ukrenil vse, da bi mogel zoper prosti razpolagati z veleposestvom. Končno je dal Turn-Taxis posobljilo belgrajskemu advokatu dr. Celebonoviču, naj mu na kakršenkoli način pridobi nazaj posestva. Kmalu potem so skušali imenovano delniško družbo, ki je bila fiktivna ter brez pare denarja. Tudi bilanca je bila ponarejena. Posestva so bila pri tej prilici ocenjena na 200 milijonov Din. V upravnem odboru je bil kot predsednik advokat dr. Celebonovič, član upravnega odbora pa so bili višji knezovi uradniki Rudolf Bergan, Jakob Hanik in Jakob Ruse.

Dr. Celebonovič je sklenil s Turn-Taxisom pogodbo, da mu grof za slučaj, da bo ukinjen sekvester in da Turn zoper pride v posest posestev s pomočjo imenovane dežanski družbe, izplača 30 odst. celokupne vrednosti posestev (t. j. 60 milijonov Din). Kakor je bilo naknadno ugotovljeno, je 17. maja 1922 knez Turn-Taxis sklenil z »Adešom« pogodbo, v smislu katerega prodaja vse svoje imetje v Jugoslaviji teju držbi za 10 milijonov dinarjev. Dr. Celebonovič je delal na vse načine, da bi dvignil sekvestro. Tudi pri ministrstvu pravde je vložil več predstavki, češ da knez

Ministru 10 milijonov

Toda takrat dr. Celebonovič ni uspel. Meseca julija 1923 pa je dr. Celebonovič pisal Turnu pismo, da je prišel nov minister pravde, da je treba temu ministru objubiti 10 odst. delnic in 10 milijonov Din v gotovini in da se bo potem že dobil pristanek za nameravano akcijo. Tudi sicer je dr. Celebonovič zahteval od Turn-Taxisa večje vsote denarja, da bi se stvar lažje izvedla. Končno je bilo leta 1924 izdano dovoljenje, da se dvigne sekvester in da se odobri prodaja Turnovih veleposestev delniški družbi »Adeš«. Tedaj je bil minister dr. Edo Lukinčić ter je vse zadevo javnosti še itak v dobrem spominu, ko je bila iznenašena javno v parlamentu in ko jo je dr. Lukinčić branil, češ da s tem ni izvršena nobena korupcija.

Šifrirana korespondenca

V tej zadevi je policija zaplenila zelo mnogo korespondence, ki so jo vodile posamezne osebe od knezove uprave in knez sam. V največ slučajih je bila korespondenca tudi šifrirana. Tako so imenovali Belgrad — Ekstadt, Zagreb — Graz, Zagrebška banská uprava — klinika, Min. svet — konzorcij, pritožba na min. svet — sanatorij, minister — zdravnik, referent — asistent. Šifrirane nazive so imeli v tej korespondenci tudi posamezni ministri: minister Franceš je bil Frau, minister Demetrović — Emanuel, dr. Nikić — Nichte, Švrljuga — Schwager, dr. Šibenik — Ibrahim, dr. Šrekić — Ilija, pokojni Neudorfer — Eudoklin. Dr. Celebonovič pa je imel naziv El Pomor.

Aretacije

Po izvršeni preiskavi je policija arretirala mnogo uglednih osebnosti, med njimi — kakor je znamo — poseben advokat dr. Celebonovič. Te dni se bo začela v tej zadevi pred belgrajskim sodiščem kazenska razprava, za katero vladu seveda ogromno zanimalo. Zaprti državni uradniki so vložili pri apelaciji pritožbo zaradi preiskave in zapora in bo sedaj apelacija izdala tozadovno rešitev, nakar se bo začel proces.

Za zboljšanje tujškega prometa v Ljubljani

Ljubljana, 8. maja.

Tujskoprometni svet v Ljubljani je imel pred nevi pod vodstvom dr. Franca Stele, ki je imel pred vsej vodstvo pod vodstvom dr. Franca Stele dolgo sejo in med drugim obravnaval tudi vprašanje vzgoje vodnikov po Ljubljani, kar je v ta namen sklenil prirediti večje tečaje, ki bodo do 23. maja. Na teh tečajih bodo predaval dr. Zwitter, o splošni zgodovini Ljubljane, dr. Ilešič o geologiji in geografiji Ljubljane, dr. Koci o trgovini, obrti in industriji v našem mestu. Dr. Brilej bo predaval splošno o tujškem prometu, dalje o tujškem prometu v Ljubljani, o statistiki tujškega prometa in tujskoprometni zakonodaji. Ravnatelj Pintar bo govoril o železniških, avtobusnih in zračnih zvezah Ljubljane, učil bo čitanje voznih redov, ter bo razlagal vozne olajšave za tujce. Edvin Bežek bo govoril o gostilniških obratih v Ljubljani.

Največja predavanja pa bo imel dr. Fran Stele, ki bo govoril o umetnostni zgodovini Ljubljane, o umetnostnih zgodovinskih spomenikih Ljubljane ter bo imel tudi vodstvo okrog njih. Vodstvo bodo se: dr. Ložar bo vodil po muzeju, po Ljubljanskem gradu bo vodil inspektor Vester, po mestu bodo vodila Potocnik in Kozinc, po Narodni galeriji pa ravnatelj Zorman.

Polet tečajev za poklicne vodnike namerava prirediti tujskoprometni svet posebne tečaje za razno osebje, ki služi tujškemu prometu, to je za prometno

policijo, za postreške, avtoizvoške, hotelsko osebje itd.

Ljubljana bo vse, kakor pripravljena za tujški promet, ki ga namerava privabiti. Posebni tečaji bodo prirejeni tudi za občinstvo.

Luna vpliva na ribi lov

Ljubljana, 8. maja.

Neprijetno so bile zlasti presenečente ljubljanske gospodinje, ko so hotele danes na trgu izbirati med morskih rib. Dovoz rib je bil namreč izredno majhen in prodajale so pojasnjevali: »Polna luna je zato ribi lov na morju majhen oziroma zabranjen.« Na trgu je bilo nekaj tunine, ki je šla po 30 Din kg, zelo naglo v promet, bilo je tudi nekaj drugih morskih rib, pač pa več morskih rakov. Cene so bile zaradi slabega ribjega trga čvrste.

Na trgu sočivja se je prodajal sveži grah, ki je šel po 6 Din kg.

Zanimivo je, da se mesarji svojega svoječasnega sklepa o povišanju cen mesu niso držali ter so cene ostale na isti višini, kakor v začetku leta.

Zelo budno pa paži higijenska policija na trgu na pse. Včeraj je prišlo do nekaj prizorov, ko so mestni uslužbeni polovili vse pse, ki se na trgu določeno ne smejo klatiti, tudi če imajo znamko.

V ječi rojen - v ječi bo končal

Maribor, 7. maja.

Pred 14 leti se je rodil v neki kaznilnici v bližini Monakovega Emil Mastrnak. Rojenico so mu v zibelko poklonile zlo usodo. Prisel je na svet v ječi, rodila ga je mati, ki je bila obsojena na mnogo let. Mati je bila jugoslovanska narodnost. Ko je bil otrok nekoliko starejši, so ga jih odvzeli. Poslali so ga v Jugoslavijo in naša banovina mu je bila očes in mati. Rasel je v raznih zavodih, nazadnje je pred nekaj leti prisel v banovinski dečji dom v Mariboru. Fantu pa se je poznao, da se je rodil v ječi. Nemirna kriji ni vzdržala v zavodu, pred letom danji je izmaknil 100 dinarjev in vzel ga je noč. Zasledovali so ga s policijo, pa zmanjšali. Sedaj se je Emil Mastrnak zoper pojabil. Pred dvema dnevoma je ustavil orložnik v vlaku med Grobelnim in Mariborom majhnega dečka, ki se

mu je zdel sumljiv. Fantič se je zapletal v protislojja in nazadnje je prišlo na dan, da je Emil Mastrnak. Pa še druge njegove skrivnosti so se pojasnile. Skoraj leta dni se je potkal po Hrvatskem. Prva tativna je rodila drugo in tako ima fantič klub mladosti že kaj pisano vest in lepo število pregrah, ki bi starejšega človeka spravile za nekaj let za zamrežena okna. Z otrokom bo sedaj križ. V zavodu ga ne morejo več sprejeti, saj bi ob prvi priliki zoper kaj izmislil ter usel, poleg tega bi pa vplival kvarno še na druge otroke. Če ga pošljijo v prisilno delavnico, bo to zanj samo visoka šola nepoštenja, kjer se bo naučil še vse drugačni nepošteni umetnji, kakor jih zna že sedaj. Če ga pa zoper puste na svobodi, bo kraljal naprej, dokler ne po po svojih delih in letih zrel za ječo, ki mu postane najbrže spremjevalka v življenju.

200 železniških kart ukradel

Maribor, 7. maja.

V gostilno Čok v Družmirju je prišel okoli polnoči mlajši moški, ki se je nekam sumljivo obnašal. Previden gostilničar je gostu postregel, zrazen pa takoj na skrivaj postal po orložniku, ki so bili kar hitro na licu mesta ter so tuja vzel na muho. Pri telesni preiskavi, ki so jih orložniki izvršili, so prisleči na dan zanimive stvari. Iz globokih žepov mladega neznanca so potegli najprej dva zavoda, v vsakem pa je bilo po 100 železniških kart za najrazličnejše postaje in proge, potem dve dežurnici s precejšnjimi vstopnimi gotovinami, štiri ure, tri veržice, več zlatih prstanov in kar štiri izkaznice, glaseče se na štiri različna imena. Po takem rezultatu preiskave je bilo jasno, da je padel orložnikom v roke po zaslugu gostilničarja Čoka, prevezen nepridiprav. Možkar se je izvijal na vse mile više, potem pa je priznal, da je zvečer

Ban dr. Natlačen v Mariboru

Maribor, 7. maja.

V torek, dne 12. maja, bo obiskal ban dr. Marko Natlačen prvič uradno v Mariboru z obiskom konjiškega okraja ter obmejni krajev v sredu Maribor levi breg. V konjiškem okraju velja za njegov obisk slednji spored: Ob 8. župljajo v Strašicah, ob 9.30 v Žrečah, ob 9 v Konjičah, kjer se vrši na sreskem načelstvu sprejem. Ob 14 odhod iz Konjic, ob 14.30 Žiče, ob 15 Loče, ob 16 Oplotnica. Potem bo obiskal v okraju Maribor desni breg slednje kraje: ob 17 Slovenska Bistrica, 17.30 Poljska, 18. Fram, 18.30 Slinica, 19. Hoče in ob 19.30 pride gospod ban v Maribor, kjer bo takoj na mestnem načelstvu slovenske sprejem. V sredo, dne 13. maja si bo ogledal gospod ban določnine vinarsko in gozdarsko šolo ter bolnišnico, ob 10 naprej pa bo sprejemal na sreskem načelstvu Maribor levi breg v proslavi s koncertom in posameznicami. Ob 15 se bo odprejal proti meji ter bo ob 15.30 v Št. Ilju, ob 16.30 v Zgornji Šk. Sungot, ob 17.30 v Svecini. Četrtek, dne 14. maja, bo zjutraj ob 8.30 pri Sv. Marijeti ob Pešnici, ob 9.30 v Št. Lenartu, ob 10.30 pri Sv. Trojici, ob 11.30 pri Sv. Barbare, ob 12 v Vurbergu, ob 15.30 pri Sv. Martinu pri Vurbergu in Dupleku, ob 17. v Poljčanah.

Ptuj je znano širok svet kot zgodovinsko mesto, ki hrani svojo bogato zbirko v mestnem muzeju. Nestevo posebnikov našega mesta se čudi nad izredno velikimi pridobitvami, ki vsebujejo znamenite izkopanine in druge starinske dragocenosti. Nepridobitno pa je prišel Ptuj do veleznemite pridobitve in sicer so odkrili v sredini 6. t. m. ostanke starokrščanske cerkve v centru mesta. — Trgovec Rudolf Havelka je kupil zraven svoje hiše na Tyrševem trgu staro hišo, ki jo je do temelja porušil in zgradil novo moderno hišo. — Ko so delavci prišli s kopanjem dva metra pod zemljo, so

Ljubljana danes

Koledar

Danes, petek, 8. maja: Prikazanje nadangela Mihela.

Nočna služba lekarn: Dr. Kmet, Tyrševa cesta 51; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4 in mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Zorko Prelovec. Nešteto prijateljev ima med slovenskimi pevci ter med našim koncertnim in narodnim občinstvom. Vse opozarjam na nočnejši njegov koncert v Filharmonični družbi. Celo vrsto njegovih zborov, ki smo jih toliko in tolikokrat poslušali z največjo naslado, bomo slišali nočjo na novo, predvsem pa opozarjam na njegovo največje delo za soli, zbor in orkester Lepa Vida. Vse točke koncerta izvaja pevski zbor Ljubljanski Zvon in njegovi solisti. Sodeluje orkestralno društvo Glasbeno Matice in kapelnik Heri Svetel. Koncert vodi slavljenec Zorko Prelovec sam. — Vstopno v Matični knjižarni.

Zagrebški akademski pevski zbor Mladost Balkan bo koncertiral v petek, dne 15. t. m. v večerni dvorani Uniona. Toliko danes kot prednazačnila. Vse podrobnosti sledi.

Naprava novih mitniških hiš. Interesenti se opozarjajo na razpis del za napravo novih mitniških hiš v Službenem listu dravskih banovine.

Filozofsko društvo v Ljubljani bo imelo v soboto, dne 9. maja t. l. ob 18 v predavalnici mineraloškega instituta na univerzi sedmo predavanje. Predaval bo prof. bog. g. dr. Janez Janžekovič o temi »Današnje filozofske struje na Francoskem«. Vabljeni članji in oni, ki se zanimajo. —

Vstop prost.

V nedeljo 10. maja t. l. priredi Ljubljanska strelka družina na vojaškem streljašču jurjevanje. Začetek ob 6 zjutraj, nakar se prične streljanje. Vabljeni vesi prijatelji strelskega pokreta.

REPERTOAR NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Drama. — Začetek ob 20.

Petak, 8. maja: Ob 15 »Družinski oče«. Dijaška predstava po globoko znižanih cenah od 5 do 14 Din.

Sobota, 9. maja: Gozd. Red C.

Nedelja, 10. maja: Prva legija. Izven. Zniž. cene.

Dijaška predstava v Drami bo v petek, dne 8. t. m. ob 15 popoldne po globoko znižanih cenah od 5 do 14 Din. Uprizori se Galsworthijeva drama »Družinski oče«.

Skrbinškov jubilej v ljubljanski Drami. Član naše Drame in režiser gospod Milan Skrbinšek bo proslavil 25 letnico svojega umetniškega delovanja dne 20. t. m. v ljubljanski Drami. Ta večer bo predmora petdejanske igre »Tiran«, ki jo je napisal Besier, poslovenen pa Fran Albrecht. Igra režira g. Ciril Debevec.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Petak, 8. maja: 11 Solska ura: Proslava materinskega dne. Nastop učenčkev narodne šole; vodi gđe Marija Grosjeva; 12 Operni spevi (plošče); 12.45 Vremenska napoved, poročila; 13 Napoved časa, objava sporeda, obvestila; 13.15 Operneti venčki (plošče); 14 Vremensko poročilo, horzni tečaj; 18 Zenska ura: Obzorje gospodinje (ga. Vlka Krnigher); 18.20 Vokalni koncert Lucienne Boyer (plošče); 18.40 Naša brezposelnost (g. dr. Josip Mihalek); 19 Napoved časa, vremenska napoved, poročila, objava sporeda, obvestila; 19.30 Nac. ura: Poroč. srbska naselblina v Istri (Slabodan iz Belgrada); 20 Pevski koncert »Ljubljanskoga Zvonat« — ob 25-letnici artistične vodstvene Zerkovke Prelovec (prenos iz Filharmonije); 21 Reproducirani koncert; 21.20 Sedaj pa po domače (kvinteti »Hindadra«); 22 Napoved časa, vremenska napoved, poročila, objava sporeda; 22.30 Angleške plošče.

Drugi programi

Petak, 8. maja: Belgrad I.; 20 Prenos iz Zagreba; 22.20 Plošče. — Belgrad II.; Misirljčeve predavanje »Belgrad — belo mestov. — Zagreb; 20 Prenos iz opere. — Dunaj; 19.30 Schumanova opera »Genovefa«; 21.35 Zabavni koncert; 23.30 Dunajska operni pevci na ploščah. — Budimpešta; 18.30 Jacobijeva opereta »Dekliski sejem«; 21 Klavirská glasba; 21.45 Ciganská glasba; 22 Komorná glasba. — Trst-Milan; 20.45 Bizovata opera »Carmen«. — Rim-Bar; 17.15 Lahka glasba; 20.45 Izra; 22 Mandoliné, našo plesna glasba. — Praga; 19.20 Lahka glasba; 19.40 Narodne pesni; 20.30 Klavirská glasba; 21.30 Bergova koncertna arčja »Vino«; 22.15 Plošče. — Brno; 20.30 Tambovice; 21.30 Mozartovo v Saint-Saëns' skladbi; — Bratislava; 19.10 Slovenske narodne pesni; 19.25 Zabavni koncert; 20.30 Violinista glasba; 21 Sketch; 22.40 Plošče. — Varšava; 20 Simfonient koncert varšavsko filharmonije (dirigent Clemens Krauss); 22.30 Plesna glasba. — Berlin-Stuttgart; 20.10 Stari in novi časi. — Königsberg; 20.10 Slovenska glasba. —

Smrt v tovarniškem dimniku pred sodniki

Maribor, 8. maja. Državno pravdništvo je obtožilo ravnatelja gradbene tvrdke »Obnova« v Ljubljani Viktorja Accetta in ključavnica pri mariborski tvrdki Hitzel Stefana Surkaloča zaradi tragičnega dogodka, ki se je pripetil dne 24. julija 1935, pri podiranju dimnika v Hutterjevi tovarni v Mariboru. Delavec Ivan Glajc je padel v dimnik ter se ubil. Podiranje dimnika se je namečevalo brez potrebnega nadzorstva, viseči oder v dimniku pa je bil obesen na klijku, ki so bile na treh mestih varjene, tako da so se utrgale.

Jesenice

Jesenice, 8. maja. Racija, katero je pretekli teden izvedla ljubljanska policija, je bila pač z veseljem pozdravljena od Ljubljancov, ker so se na ta način iznenili vsiljivih delomrznežev. Toda, zdi se, da je vse ono, kar je bilo v Ljubljani pometen, prislo na Gorenjsko. Jesenice so kar preplavili in ako na daš, gorje. Zgodilo se je, da je neki invalid brez noge načel takemu »vandrovcu«, naj pride čez uro, da mu bo na vruču pomagal pri ureditvi. Obljubil je, seveda se je prej pošteno najedel, na delo ga pa seveda ni bilo in niti o njem nobene sledi. Kdor se navadi po hajkovanju, ne bo nikdar več prijet na delo. Zato pa se takega najlažje znebi, če mu ponudiš delo, prepričan bodi, da bo takoj zbežal.

Jesenicka Vincencijeva in Elizabetna konferenca je pretekli nedeljo priredila gledališko predstavo, katero dobitek je šel v dobrodelne namene. Le škoda, da ni bila uprizoritev bolje razglasena, tako pa mnogi niso vedeli začeti. — Prosvetno društvo »Aljaž« pa je gostovalo na održ Krekovega doma na Jesenicah z dramo »Carsi sel«. Korajžni Dovžani se niso ustrashili priti s svojo prireditvijo tudi med razvajene Jesenicane.

Stavbena sezona na Jesenicah je letos zelo živahnja. Tako si postavljajo svoje hišice tovarniški delavci, jeseniški mesariji in tudi tovarna bo grajila dvoje ali troje večjih stavb. Vsekakor dobro znamenje in upanje na boljše čase. Brezposelni prijevoz do zasluga, ravno tako pa tudi razni obrtniki na Jesenicah.

Slovenska doma na Jesenicah je letos zelo živahnja. Tako si postavljajo svoje hišice tovarniški delavci, jeseniški mesariji in tudi tovarna bo grajila dvoje ali troje večjih stavb. Vsekakor dobro znamenje in upanje na boljše čase. Brezposelni prijevoz do zasluga, ravno tako pa tudi razni obrtniki na Jesenicah.

Komorni koncert Brandl-tria

V Ljubljani že dobro znani komorni trio, ki ga tvorijo dame, ga Fani Brandlova (violina), Beatrice Reichertova (celo) in Magda Rusyjeva (klavir), nas je v ponedeljek predstavljen z novim koncertom. Iz dveh ozirov lahko rečemo, da nas je presestil: prvič kaže ponovni nastop tega ensemblea v isti koncertni sezoni na izredno delavnost in agilnost, ki jo pri nas z redkimi izjemami precej pogrešamo; drugič pa smo za koncert zvedeli komaj en dan poprej. Gotovo bi ob pravočasni objavi oz. reklami tudi Hubadova dvorana v Glasbeni Matici, ki je sicer po velikosti in akustiki precej skromna, sprejela vase več ljubiteljev komorne glasbe.

Program je to pot obsegal Škerjančev tri op. 1 i. v f-molu, Šukov tri op. 2. v e-molu in Regerjev tri op. 102. v e-molu. Škerjančev v trio, ki je meneno od novejših del komponista, učinkuje ugodno po dosti trdnih formalnih struktur posameznih stavkov in skupnem vltisu celotnega dela, ki sloni na izrazitih, pa kljub temu večinoma logičnih kontrastih celih stavkov in njih delov. Moti le sem in tja kaka banalnost ali vsaj nelogičnost v vsebinskem izrazu. V Šukovem triu se kaže vsa mladostna ogrevitost in je obenem nakazana tudi poznejša dramatična sila tega velikega češkega glasbenika: v počasnem stavku pa pride do izraza njegova navezanost na češko narodno melodiko. Regerjev trio spada med ona dela tega nemškega glasbenega velikana, iz katerih veje filo-

zoška, asketska zamknjenost, sem in tja kljub modernejšemu izrazu skoraj srečnjevska mistika, in ki so zato za povprečnega poslušalca precej trd oreh. V tem triu pa se po kaže Reger tudi v svoji precej pogosti slabosti, da se nameče ne zna pravomejiti v svojem filozofskem muziciranju in zato poslušalcu včasih bolj utrudil kot pozivi.

Izvajanje je bilo vseskozi dovolj umetniško preprivevalno, dasi idealna zločina zlitina treh instrumentov v neugodni akustiki male dvorance ne more biti dosegena. Sicer pa ima vsake od treh izvajalk svoje posebne odlike: od violinistke, ki ima največ živega temperamenta, bi si želeli le še več fines in tehnične izdelanosti v posameznih mestih; pianistki, ki nas je že na lastnem koncertu navdušila z globoko muzikalno igro in krasno tehniko, bi želeli lahko samo še boljšega instrumenta; čelista pa odlikuje umirjena, po brezhibni tehniki in predvsem po lepoti tona preprivevalna igra. V skupni igri so nam to pot posebno lepo podala Šuka in Škerjančev (pri slednjem mestoma pretrda igra), tudi v Regerju, ki po svojem abstraktnem muziciranju ni ravno najpripravnejši objekt ženske interpretacije, so dobro vživele. Le kar se razvrstite sporeda tiče, bi bilo bolje, če bi stal Reger na začetku programa, saj je on sam izjavil o svojih delih, da so »težka hrana«, in res na koncu programa učinkuje preveč utrujajoče. W.

Skrival je razno blago

Ljubljanska gospodarska slika.

Ljubljana, 8. maja.

Mlad trgovce se je osamosvojil in otvoril je okoli 1. 1929 samostojno trgovino s špecerijo in manufakturnim blagom. Prodajal je tudi konfekcijo, namenjeno za kmete, delavce in mlajše državne uslužbence. Svoje trgovske lokale je imel v starem delu mesta, kamor je velik delot podčelskega ljudstva. Prva leta je trgovina sijajno napredovala. Mož je bil zadovoljen in še podjetnejši. Prišlo je leto 1933. Prvi znaki krize. Njegova trgovina je občutila velik izpadek. Dotok kupovalcev iz deževje je prenehral. Kmet je že začel denarno pešati. Kmet je primanjkoval gotovine in to so poleg tega trgovca občutili tudi drugi. Se katastrofalne jeja je bilo za tega trgovca leto 1935. Izostali so delavci, zlasti pa državni uradniki in nameščenci. Trgovec je bil prisiljen zaprositi za sodno poravnavo. Bila mu je odklonjena. Sledil je konkurs.

Mlad trgovec, ki je v trgovini imel še lepo zalogu manufakturnega v konfekcijskega blaga, je v stiski skušal rešiti nekaj blaga za se hujše čase. Hotel pa je tudi blago skriti pred upnikom. Okoli 60 upnikov ga je trlo. Pasiva so znašala okoli

414.000, aktiva pa okoli 164.000 Din. Mladi trgovec je zasnoval zvit načrt. Spoznamel se je s svojim stricem in počasi sta nosila kar bale in pakete blaga v posebno skrivališče. V stričevi hiši sta nekaj slabšega blag skrila v klet, boljše in najfinjejsje pa v posebno skladišče. Na hodniku, ki je v podzemni kleti, sta napravila leseno, s papirjem preplejeno steno. Pred njo pa sta postavila razne stelaže steklenic in druge rotopije. Mladi trgovec je kalkuliral, da njegovega zaklada nihče ne bo odkril.

Ljubljanska policija pa je tudi zvita. Zvit je tam, zvit je slepar, a še zvitejšo bučo ima detektiv. Ljubljanski detektivi so začeli vohati okoli trgovca skrivališča. Prišli so v klet, našli tam blago. Potrki so na leseno steno. Votlo je zbabeno. Hm! Kaj to? Podrl so steno in pred njimi se je odkrito lepo skladišče raznega blaga. Trgovec je tam skril za 161.300 Din raznega blaga. Bil je aretiran.

Skriti zaklad mu je prinesel mnogo preglavic, skribi in sitnosti. Na zadnje bo trgovec prišel še pred kriminal. Pred sodniki se bo moral s stricem zagovarjati zaradi zločinstva lažnega bankrotstva.

Ogromno delo II. rudarske skupine

1400 novih delavskih zaupnikov

Trovobje, 7. maja.

II. rudarska skupina, ki je, kot znano, najvišja strokovna instanca našega rudarskega v plavžarskem delavstvu, je pravkar izdal predlog svojega poslovanja za leto 1935. Iz njega je razvidno, da je imela v vseh naših revirjih: 1877 intervencij, 134 sej, 48 shodov, 33 konferenc in 94 sestankov. Poleg tega je odpola 108 delegacij, prejela 902 pisma, odpola 1046 pisem, prejela 328 vlog in prošenje, sama pa jih je odpola 1131.

Vse to ogromno delo je vršila II. rudarska skupina po svojih zaupnikih. Služba teh je zelo važna. Ako bi delavstvo ne imelo svojih dobro izvežbanih delavskih zaupnikov, bi pač bilo prepuščeno samo sebi ter bi mnogo perečih zadev, ostalo za delavstvo nerešenih. Mnogokrat mrze delodajalc delavskega zaupnika, češ da jim dela

samo neprilike. Ne zavedajo se pa tega, da je delavski zaupnik zato tukaj, da odstranjuje z intervencijami nedostatke, katerih pač ne manjka pri sedanjem načinu produkcije in dela.

Da se vzgoji zadostno število delavskih zaupnikov, so se vršili zaupniški tečaji, omogočeni s subvencijo Delavskih zbornic, v rudnikih Trobojje, Zagorje, Hrastnik, Huda jama, Rajhenburg, Kočevje, Velenje in Zubukovo. Obiskalo je te tečaje nad 1400 rudarjev in rudarskih sinov, kakor tudi delavk. Zaupniški tečaji pa se bodo še vršili v rudnikih Krmje in Mezica. Po zaključku teh tečajev se bo izdala knjiga »Delavski zaupniki«, v kateri bo opisana vse predavanja, vse koncepti in drugo, kar so se na tečajih učili. To bo vsekakor zelo koristna priročna knjiga za vsakega delavca in delavskoga zaupnika.

Tekstilne tovarne Širijo svoje obrate

Kranj, 7. maja.

Znano je, da se je v Kranju tekstilna industrija naselila zaradi ugodnosti kraja in cenene delovne moči in se je močno in hitro razvijala v prvih povoju letih. Zadnja leta pa se je opazil nekak zastop, kajti izostalo je vedno in vedno počasno. — In zato je sedaj po letih nujno, da te zamenjajo z novimi, ker so nekateri že zelo slabii in takoj gre na njih računa marsikaj, da delavci zastopajo še manj, kot pa bi mogli.

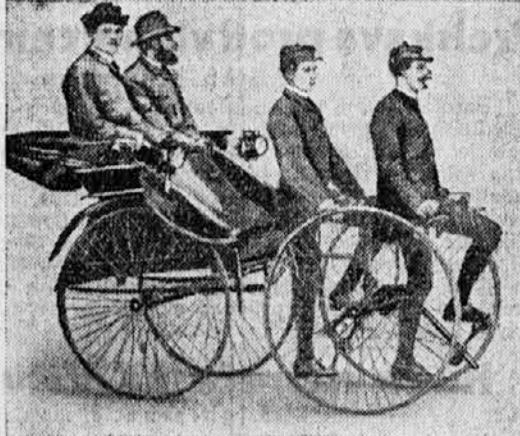
Tako je preuredila tovarna »Intex« svojo prednico z modernimi stroji. Obenem pa isto podjetje povečava svojo podružnico v Škofiji Loka.

Največji novost pa pripravlja »Jugočeška«, kjer postavljajo precejšnje število novih, t. zv. avtomatičnih strojev, kjer ena delavka upravlja 24 takih tekalskih strojev.

Tako vidimo, da bo tekstilna industrija v Kranju v bližnji bodočnosti na eni strani zapošljala znatno število delavcev, na drugi pa zo zavrnitev večje rationalizacije zgubil marsikaj delave delo, dočim se bodo stroji nemoteno vrtili in množili dobitek — podjetnikom.

Vesele zgodbe iz otroških dni kolesa

Ko je praded našega kolesa, ki bi se po našem najbolj pravilno imenoval »tekal« — kolo, ki ga je bilo treba poganjati na ta način, da so se z nogami odvrali od tal in na ta način potiskali naprej sebe in kolo — postavil na svet velociped, ni bilo človeštvo ob rojstvu tega nestvora prav nič navdušeno in ga je dokaj hladno sprejelo. Se pač ni doalo pomagati, ljudje v krinolinah in v ozkih hlačah, ki so se jih tesno oprijemale, so imeli pač o takšnih stvareh drugačne pojme, kot pa ljudje dvajsetega stoletja. Pot, ki jo je napravilo tedanje visoko kolo — imenovano velociped — do današnjega moder-

Prva moderna kočija.

nega kolesa, ki nam odično služi kot prometno sredstvo, je bila prav dolga in polna neprijetnosti. Toda, naj bo kakorkoli, velociped je bil tukaj, in človeštvo se je moral s tem dejstvom spriznati in ni pomagalo prav nič. Velociped pa ni imel samo svojih zagrinjenih pristašev, imel je prav tako strastne zagovornike in oboževalce. No, in ker se radi smejemo, poglejmo daleč nazaj v otroško sobico našega pradeda.

Sv. Birokracij proti jeklenemu konju

Ko se je uradni »šimel« — sv. Birokracij — zagrizel v jeklenega konja, to prav gotovo ni naredil samo radi sebe samega, ampak radi pedantnih in boječih meščanov. In če je moral uradni »šimel« rigati, čemu naj ne bi prisilili jeklenega konja vsaj k temu, da bi zvonil. Kajti samo na ta način moremo razlagati uradni predpis, da je moral kolesar ves čas zvoniti, kadar se je vozil po mestu. Vsi ti cestni predpisi niso deta današnjega stoletja, ampak jih je že naš jekleni konj moral bridko občutiti. Uradni »šimel« je popolnoma točno predpisal jeklenemu konju, kako mora voziti, koliko hitro sme iti in kako sme prehitrevati. Uradni »šimel« je ozigosal jeklenega konja z železno tablico z dvema svetilkama, z legitimacijsko kartou.

Ampak kljub vsem tem predpisom pa vendor tak jezdec ni bil prav nič zaželen pojava in je bil izpostavljen zasmehovanju cenjenega občinstva. Toda že zeleni jezdec je bil nad vsem tem vzvišen, slavnostno je plaval en in pol metra visoko v zraku med ljudmi, vasmi in mesti.

Kako priti na kolo

Velocipedist tedanjih dni je moral biti skoraj cirkuski akrobati ali vsaj najmanj odličen orodni telovadec. Zato se tudi ne smemo čuditi, da je bil največji kader celocipedistov ravno iz članstva telovadnih organizacij. Osnovni temelj, ki ga je moral imeti velocipedist, je bil prav tak, kot pri jezdecu. Treba se je bilo naučiti umetnosti, da je mogel priti na konja in da je gori obstal.

Te prve ure so pomenile za novinca prav težko delo in povod za škodoželen zasmeh občinstva, ki ga je opazovalo. Toda ta zasmeh je bil za novinca ravno to, kar ga je vzpotujalo. In kmalu je šlo: najprej na igrišču, toda kmalu že naprej po širokih mestnih cestah, kjer ni bilo preveč prometa. Vsak velocipedist je moral imeti praktično in teoretično podlago in klor je hotel dobiti legitimacijsko kartou, je moral ta izpit položiti pred strogo komisijo, ki je bila sestavljena iz policijskih uradnikov in iz članov kakega telovadnega kluba. Ko je tak izpit velocipedist položil, pa še vedno ni mogel svobodno voziti. Sele tedaj, ko mu je policijska oblast dejansko izstavila legitimacijsko kartou, šele tedaj je smel svobodno kolesariti in svobodno voziti po mestnih cestah, kjer so ga ljudje gledali kot pravo čudo in majali z glavo nad njim.

Zivljenje in trpljenje v najstrašnejši vojski sveta

Zakleta legija

11

Na kolodvoru smo se postavili v vrste. Prišel je polkovnik Rollet, da bi imel pregled in da bi nam zaželet »Na svodenje«. Po svoji navadi je šel vzdolž vrst, ogledal uniformo vsakega poedinca in nam vsem zabodel v oči svoj srepi pogled. Potem je prišlo povelje: »Pozdrav!« Slišalo se je, kako gibljemo z orožjem. Garda nas je znova pozdravila z orožjem, a godba je zaigrala legijonarski marš. Vstopili smo na vlak.

Šest dni smo se vlekli do Bizerte, a to potovanje v meni še danes vzbuja grozo, kadar se ga spomnim. Imeli smo nekake evropske vagone, v katerih so kupeji docela ločeni med sabo. Teoretično more v vsak oddelku tudi osem civilistov, če se dobro stisnejo. Krasno!

Nas se je pa moral natlačiti v vsak oddelku tudi po osem, toda mi nismo bili civilisti, marveč vojaki, natlačeni v uniforme, de-

Kmetje streljajo, psi lajajo...

Velocipedist je bil izpostavljen najrazličnejšim zbadljivkam in priškim, če se je vozil mimo. Toda to še ni bilo tako hudo. Temu se je kolesar lahko smejil in si mislil, kar smeje se, jaz se pa le vozim. Hujše je bilo, ko so začeli za njim metati kamene ali pa celo streljati. To so bile stvari, ki pa niso bile tako lahko sprejemljive. Ce je kolesar natekel na kako žival, se je začela plasti, pa tudi psi so se že tedaj postavili napram kolesarjem v opozicijo, ki so jo dosledno zadržali še prav do današnjih dni. In ce zrak kjerkoli ni bil popolnoma čist, ni preostalo ubogemu velocipedistu nič drugega, da je skočil iz svojega visokega zračnega sedeža na tla in se skril v bližini obcestnega jarka in lajajoči psi odšli naprej. Da, dostikrat je prišlo to celo tako daleč, da je bil kolesar lahko vesel, da je pustil velociped kjerkoli in sam ušel in odnesel zdavo kožo pred besnečimi živalmi in ljudmi. In pri ceni 100—150 mark, kolikor je tedaj veljal tak velociped, je pač pomenilo za kolesarja precejšnjo izgubo.

Ni velocipedist, ki je imel izkaznico za vožnjo in ki je bil navdušen pristaš tega športa, je pustil v svojih spominih zapisano sledoč zanimivo zgodbo: Ko smo se nekoc z družbo vozili na izlet in smo vozili ravno mimo nekega kmetskoga voza, smo opazili, da se je začel konj takoj za prvim kolesarjem, ki ga je prehitel, plasti. Še predno je mogel kmet nategniti vajeti, je že ležal voz v obcestnem jarku. Zgodilo se ni nič hudega, potrgalo se je le jermenje, zlomila os in konj, ki se je utrga od voza, je ušel čez njive in polja. Skupno smo pomagali ubogemu kmetu, da smo mu postavili voz na cesto in ga nato z drženimi močmi zavlekli na dvorišče, ki je bilo najbolj blizu. Ponudili smo se tudi kmetu, da mu bomo poiskali pobeglega konja. Zajahali smo zopet svoje jeklene konje in — izginili. Resnično, prvi kolesarji so bili res pravi junaki iz ceste!

Dodčim so se moralni kolesarji v bolj temperamentni južni Nemčiji batli krogeli, so se v drugih delih Nemčije moralni varovati pred kamenjem in leseni kolci. Oboje je bilo enako neprijetnih in je trajalo več ko dve desetletji, predno so se ljudje navdihali teh velocipedistov. Morda pa je tudi že nastop prvega avtomobila pripomogel k temu, da občinstvo ni več s tako neprijetnostjo gledalo jeklenih konj. Pot je bila kolesu utrita.

Dirke na velocipedi

Prav za prav ne moremo ostati popolnoma resni, aka začemo govoriti o kolesarskih tekma na teh visokih jeklenih konjih. No, ampak to je bilo se v časih, ko ni bilo tako težko postavljati svetovnih rekordov. Kljub temu pa je bila vendor prava umetnost dirkati na teh vozilih, ki niso poznala niti prostega teka in katerih okretnost je bila enaka

Kolesar iz leta 1890.

bele plašče, oboroženi s puškami in bajonet, prepeti s torbo in čutaro, vrh vsega pa še natovorjeni s posteljnino in s šotorom. Stisnjeni smo bili kakor slaniki, nismo se mogli niti premakniti, toda vročina je bila naravnost neznosna.

Potovali smo po hribovitih pokrajinh, tu, nekoliko je bilo veliko. Zato smo se potolli in dušili v gostem dimu. Bili smo napol mrvti. Ni smo se seveda mogli niti stegniti, marveč smo spali kar tako, vsi zbiti od utrujenosti. Sedeli smo sključeni, kakor je kdo mogel in stisnjeni kakor v kleščah med svojimi sosedji.

Stari legijonarji so hrkali, se prepričali, skušali igrati karte, zadirali so se na novince, a nekateri so ves čas misljili samo na to, kako bi si preskrbeli vina. V krajkem času sem se prepričal, da je to glavna skrb 29. kompanije. Na vsaki postaji so oficirji takoj postavili stražo, ki naj bi vojakom preprečila, da ne bi kupovali vina. Toda zastonj! Ušli so slehernemu nadzorstvu.

Nikdar nisem videl, da bi kdo kazal toliko domiselnosti, prevejanosti in fantazije, kakor v prav teh storijah glede vina. Kljub najstrožjim prepovedim, kljub stražam na vsaki postaji, so se bidoni polnili kakor na nekak čudežen način. Sedel sem med dvema starima legijonarjem, med dvema Rusoma, ki sta se neprestano prepričala, prišlo je pa tudi med njima do pretepa. Ker sem bil novinec, sem se potrudil samo toliko, da sem bil čim manjši in da ja nisem kje posredoval.

12. Mesečna naročnina 12 Din, za inozemstvo 25

Din. Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III, Telefon 2994 in 2996. Uprava: Kopitarjeva 6. Ceč, Izdajatelj: Ivan Rakovec. Urednik: Jože Košiček.

okretnosti ročnega vozička in bilo polno vseh muh. Kolesarji-dirkaci so dosegli hitrost do 35 km na uro, kar prav gotovo ni bila šala. To so bili uspehi, ki so bili dosegzeni v »trudu in znoju«.

Toda bodimo pravični! Ali bi kolesarji zavzeli

tak širok razmah in kako bi se mogel razviti kolesarski šport tako visoko, če bi ne imeli naši pradedje toliko ljubezni do stvari in toliko potrpljenja. Bili so tisti junaki in je prav, če se jih vsaj malo spomnimo, čeprav samo v šali.

Nov daljnogled v Ameriki

Ce so že sedaj Amerikanci zelo ponosni na ogromni daljnogled, ki stoji na Mount Wilsonu in je največji, kar jih je na svetu, kako bodo šele ponosni na novi daljnogled, ki ga bodo v kratkem postavili. Prvo, najkočljivejše delo so že opravili ameriški optični strokovnjaki. Vilili so dvajset ton težko lečo, jo brezhibno obrusili in prav enako preprečili iz optične livnice v državi New York v Kalifornijo. Premer te ogromne leče meri 5metrov, torej še enkrat toliko, kakor je premer dosedanje največje leče v daljnogledu na Mount Wilsonu. Cetudi zveni pet metrov premera nekaj malenkostno, vendar je treba vpoštevati, da Evropa, ki je domovina optične obrti, kaj takega ne premore.

Daljnogled za opazovanje vsemirja, ki ga imajo v Neubabelsbergu v Nemčiji, ima v premeru le 125 centimetrov, pa je zraven tega ne samo največji nemški daljnogled, temveč je obenem tudi največji evropski.

Kočljivo delo

Ze vlivanje te ogromne kalifornijske leče je bila kočljiva stvar. Ko so vlivali prvo tako lečo, se jim je ponesrečila. Pri drugem poizkusu so imeli uspeh. Na vsak način so se morali potruditi, da so vložito lečo pri ohlajevanju obvarovali pred vplivi topločnih sprememb. Zato so vzel steklo, ki se imenuje pyrex, in se pri segrevanju prav malo raztegne. To steklo je po svojih lastnosti prav močno podobno steklu iz Jene, ki ga tudi pri nas uporabljamo pri kuhi. Peč, v kateri so topili steklo, so razgrevali z elektriko, da so mogli uravnavati topoto enakomerno, kar je pri takem delu neobhodno potrebno. V delu jih je prekinila velika povodenj, ki je lansko leto na jesen prizadejala državo Newyork in še potres, kar bi kmalu postalos usodno. Vendar je šla nevarnost na srečo mimo.

Prevoz

Ko so lečo odpremiali na železnicu, so jo ovili v deset ton težak jeklen oklep, lečo samo pa so preveleli z debelo plutovinasto plastjo, zlasti na robovih, da se jo obvarovali pred tresljaji in krušenjem. Za prevoz so pa zgradili tudi poseben voz. Ves tovor je ležal na jeklenih nosilcih, ki so sloneli na blazinah iz stisnjene plutovine. Dno železniškega voza je bilo le 15 cm dvignjeno nad tiri. Vlak, ki je vozil dragoceni tovor, je moral voziti počasi, enakomerno in brez sunkov.

Drobno delo

Prvo večje delo, ki čaka graditelje, je brušenje leče. Treba jo je namreč obrusiti sferično in parabolično. Prvo brušenje je potrebno, da se izločijo napake v barvah, ki se pojavljajo pri lomljaju svetlobe. To brušenje je znano že dolga leta. Ze v sedemnajstem stoletju ga je odkril zvezdolovec in matematik Newton. Drugo parabolično brušenje pa je potrebno, da se izravna sferičen odklon svetlobe. Za to delo, ki je mnogo natančnejše

»Tvoj mož je pa res dober, vedno ti da dovoli denarja, kako ga neki pripraviš do tega?«

»Čisto preprosto! Samo rečem, da pojdem domov k materi, pa mi takoj odšteje denar za vlak.«

Sodnik: »Obloženi ste, da ste ukradli zlato uro.«

Tat: »Ni res. Prvič je nisem ukradel, drugič pa ura ni bila zlata.«

Oskrbite si

za Vaše leposlovne,
znanstvene
in druge knjige
primerne
preproste ali fine

trpežne vezave

katere Vam nudi

Knjigoveznica Jugoslovanske tiskarne

R. Z. Z. O. Z.
Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6/II.

Poslužite se

za vezavo revij:
Dom in Svet,
Mladika,
Ilustracija,
Zena in Dom

originalnih platnic

Cetrti dan sem dobil prvo in edino rano, kar sem jih dobil v legiji in še ta rana ni bila zadobljena v vojski.

Prišli smo do majhnega postajališča, kjer ni bilo drugega, kakor mala kočica, podobna kocki sredi puščave. Zaradi nepojasnjene razlogov, kakor je to pač pri vseh železnicah sveta, so nas premikali s tira na tir. Ker pa po načrtu ni bilo nikjer določeno kako čakanje ali stanje, smo sedeli kar v vagonih. Tako smo se cijazili sem in tja, a stroj, katerega je vodil neki Arabec, je ogabno stopil. Nenadno pa puf! — naš vagon se je ustavil. Jaz sem seveda hotel videti, kaj je. Pomolil sem glavo skozi vrata. Izbral sem pa kaj neprimeren trenutek, ali pa mi je tisti Arabec na stroju hotel eno zaigrati. Naj bo že kakor hoče, prav tisti trenutek je z druge proge priletela k našemu vlaku lokomotiva in neusmiljeno potresla naš vagon.

Hotel sem naglo umaknil glavo iz vrat, toda vrata so bila hitrejša kakor jaz. Oplazila so me z vso silo po glavi nad očesom, tako da sem se kar vznak zvalil v svoji oddelki. Zdaj se je začelo podirati, kakor toča name vse, kar je bilo po policah: torbe, puške, bajonet. Tako so ti predmeti dovršili zločinsko delo onega Arabea z lokomotive.

Koliko krv! Iz rane so je tekli celi potoki. Rana je bila v primeri s tistimi, kateri sem gledal pozneje, še precej lahka, pa je vendar vzbudila splošno zanimanje. Poročnik Vernon je pritekel ves razburjen prav v tre-

nutku, ko so me tovariši nosili iz voza. Odprli so omot obvez in mi rano povezali, prej pa so jo še namazali z jodom.

Bil sem čisto spačen. Oko mi je oteklo tako, da ga nisem mogel več niti odpreti. Bilo je naravnost strašno, zato sem se začel batiti, da ga bom izgubil. Vojški zdravnik, ki me je zdravil v Bizerti, je kimal z glavo in ves obupan razsajal: »Nikakor ne razumen, zakaj ne mara splahneti! Zdi se mi, da je očesu zameril, da se tako izdajalsko vede, kakor da misli manjšati njegov ugled.« To je nerazumljivo, je mrmral, a jaz sem postajal polagoma nemiren. Nazadnje je oko ozdravelo, toda ostala mi je brazgotina od te edine rane, ki sem jo dobil v dveh vojnah